

4.4.2006

1514/4/04

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Tuula Aantaa

HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 21.5.2004 päivätyssä kirjeessään - - - kunnan perusturvalautakunnan ja sen esittelijänä toimineen sosiaalisihteerin menettelyä toimeentulotukea koskevassa asiassa.

Kantelijan kertoman mukaan - - - kunnan perusturvalautakunta oli kieltäytynyt noudattamasta Turun hallinto-oikeuden 12.2.2004 antamia päätöksiä, joilla hallinto-oikeus oli kumonnut perusturvalautakunnan ja sen alaisen viranhaltijan tekemät toimeentulotukipäätökset vuoden 2003 kesä-lokakuun asumismenojen osalta ja palauttanut asian lautakuntaan uudelleen käsiteltäväksi. Kantelijan mielestä hallinto-oikeuden päätöksissä otettiin selkeästi kantaa siihen, paljonko hänelle oli asiaa uudelleen käsiteltäessä myönnettävä lisää toimeentulotukea asumismenoihin. Tästä huolimatta kirjeen liitteenä olleen kantelijan puolesta laaditun 26.5.2004 päivätyksen kirjoituksen mukaan perusturvalautakunta ei ollut vielä tuolloin noudattanut Turun hallinto-oikeuden päätöksiä. Tässä kirjoituksessa tuotiin vielä esiin se, että kantelijan 5.2.2004 tekemä oikaisuvaatimus oli käsitelty perusturvalautakunnassa vasta 24.3.2004.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Säännös velvoittaa viranomaisia pyrkimään kaikissa käsittelemisissä asioissa mahdollisimman joutuisaan käsittelyyn.

Toimeentulotuesta annetun lain (toimeentulotukilaki) 14 §:n 4 momentin mukaan toimeentulotukiasiat kunnassa on käsiteltävä viivytyksettä. Viivytyksettömän käsittelyn vaatimus koskee paitsi hakemuksen käsittelyä ja päätöksen tekemistä, myös päätöksen toimeenpanoa eli toimeentulotuen maksamista. Lakiin ei ole kirjattu mitään aikarajaa viivytyksettömälle käsittelylle.

Toimeentulotukilaissa tai -asetuksessa ei ole tarkempia säännöksiä toimeentulotuen maksamisen menettelyä.

Toimeentulotuen hakijan tietojen antovelvollisuudesta on säädetty toimeentulotukilain 17 §:ssä. Lainkohdan mukaan toimeentulotuen hakijan on annettava sosiaalilautakunnalle tai vastaavalle kunnan toimielimelle kaikki tiedossaan olevat toimeentulotukeen vaikuttavat välttämättömät tiedot. Myös sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (asiakaslaki) 12 §:n 1 momentin mukaan asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa on annettava sosiaalilautakunnalle tai vastaavalle toimielimelle ne tiedot, joita tämä tarvitsee sosiaalihuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa. Asiakaslain 13 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada tietää, miksi tietoja tarvitaan.

Asiakaslain 20 §:n 1 momentin mukaan muun muassa kunnan viranomaisen on velvollinen antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä muun muassa asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi tai viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamiseksi. Tämä velvollisuus koskee saman pykälän 2 momentin mukaan myös rahalaitosta, jos sosiaalihuollon viranomaisen ei saa riittäviä tietoja ja selvityksiä 1 momentissa mainituilta tahoilta ja jos on perusteltua syytä epäillä asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa antamien tietojen riittävyttä tai luotettavuutta.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n nojalla verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen muun muassa kunnan viranomaiselle, jos on syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikoslain 29 luvun 5–8 §:ssä tarkoitettuun rikolliseen tekoon, jonka selvittämiseksi tietojen antaminen saattaa olla tarpeen.

Jos toimeentulotuen myöntäminen on perustunut tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai toimeentulotukilain 17 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tahalliseen laiminlyöntiin, kunta voi mainitun lain 20 §:n mukaan periä tuen takaisin siltä osin kuin tuen myöntäminen on perustunut tästä syystä virheellisiin tietoihin. Kunnan on toimeentulotukilain 22 §:n mukaan tehtävä tällaisessa tapauksessa hakemus tuen takaisinperinnästä hallinto-oikeudelle viiden vuoden kuluessa siitä, kun tuki on maksettu. Edellä mainittujen lainkohtien perusteella sosiaaliviranomaiset voivat siis virheellisiä tietoja tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä epäillessään pyytää selvityksiä viiden vuoden kuluessa tuen maksamisesta.

Suomen perustuslain mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, hallintoasioissa ylimpänä asteena korkein hallinto-oikeus.

Hallintoasiassa annettuun lainvoimaiseen päätökseen voi hakea muutosta mutta vain ylimääräisillä muutoksenhakuineilla. Lain 63 §:ssä säädetään päätöksen purkuperusteista. Purkua haetaan kirjallisesti korkeimmalta hallinto-oikeudelta, joka päättää purun edellytyksistä sille lain mukaan

kuuluvan harkintavallan nojalla. Päätös voidaan purkaa muun ohella silloin, jos asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka olisi olennaisesti voinut vaikuttaa päätökseen eikä hakijasta johdu, että uutta selvitystä ei ole aikanaan esitetty. Oikeuskirjallisuudessa (Hallberg–Ignatius–Kanninen: Hallintolainkäyttölaki, Helsinki 1997, s. 400) on todettu, että uuden selvityksen on oltava niin olennaista, että sen havaitaan vaikuttavan päätöksen sisältöön, mutta sen ei aina tarvitse olla uutta eli ennestään tuntematonta. Riittävä on, että uusia seikkoja ei ole otettu tai tiedetty ottaa huomioon asiaa ratkaistaessa. Siten uusi selvitys voi tarkoittaa myös aikaisemman tosiseikaston osoittamista virheelliseksi. Purkua on haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman.

3.2

Hallinto-oikeuden päätösten täytäntöönpano

Asiakirjojen mukaan kantelija valitti Turun hallinto-oikeuteen - - - perusturvalautakunnan 23.6.2003, 18.8.2003 ja 15.10.2003 tekemistä toimeentulotukea koskevista päätöksistä, joilla lautakunta oli pysyttänyt alaisensa viranhaltijan päätökset. Hallinto-oikeus kumosi edellä mainituilla 12.2.2004 antamallaan päätöksillä samoilla perusteilla perusturvalautakunnan päätökset asumismenojen osalta ja palautti asian näiltä osin lautakuntaan uudelleen käsiteltäväksi. Hallinto-oikeus katsoi päätöksissään, että kantelijan vuoden 2003 kesä- lokakuun vuokramenoina oli otettava huomioon todellinen vuokra. Päätösten perustelujen mukaan kantelijan vuokra oli noussut 1.6.2003 alkaen 290 euroon. Päätösten perustelujen mukaan kantelijan tarpeellisen suuruiseksi asumismenoiksi oli toistaiseksi ja siis vielä kesäkuussa, heinäkuussa, elokuussa, syyskuussa ja lokakuussa hyväksyttävä todelliset asumismenot. Lisäksi hallinto-oikeus velvoitti - - - kunnan korvaamaan kantelijan oikeudenkäyntikuluja yhteensä 60 eurolla.

Perusturvalautakunta käsitteli asian hallinto-oikeuden päätösten johdosta uudelleen 17.5.2004 (52 §). Perusturvalautakunta päätti tuolloin myöntää kantelijalle hallinto-oikeuden päätösten mukaisesti 1.6.–31.10.2003 väliseltä ajalta lisätoimeentulotukena, oikeudenkäyntikulujen korvauksena sekä oikeudenkäyntikulujen korvaukseen liittyvänä viivästyskorkomaksuna yhteensä 500 euroa. Lautakunnan uuden päätöksen tekeminen asiassa kesti siis noin kolme kuukautta ja viikon.

Selvityksen mukaan perusturvalautakunnan alaisena viranhaltijana sosiaalisihiteeri oli alkanut hallinto-oikeuden päätösten tultua perusturvalautakunnan tietoon 13.2.2004 valmistella niiden uutta käsittelyä perusturvalautakunnalle. Hän oli selvityksestä tarkemmin ilmenevin tavoin hankkinut perusturvalautakunnan nimissä ensin lisäselvitystä Porin verotoimistosta (vuokranantajan vuokratulotiedot kyseiseltä ajalta). Kun nämä tiedot eivät täsmänneet kantelijan antamien vuokranmaksutietojen kanssa, valtuutti perusturvalautakunta sosiaalisihiteerin sittemmin päätöksestä tarkemmin ilmenevin tavoin ja perustein hankkimaan kantelijan tiliotteita hänen käyttämistään rahalaitoksista.

Kannanotto

Kuten edellä on todettu, on toimeentulotukiasiat toimeentulotukilain 14 §:n 4 momentin mukaan käsiteltävä kunnassa viivytyksettä. Viivytyksettömän käsittelyn vaatimus koskee kaikkia vaiheita, myös siis toimeentulotukipäätöksen toimeenpanoa eli toimeentulotuen maksamista.

Näkemykseni mukaan Turun hallinto-oikeus otti 12.2.2004 antamissaan päätöksissä selkeästi kantaa kantelijan oikeuteen saada toimeentulotukea vuoden 2003 kesä–lokakuun asumismenoihin 290 euroa kuukaudessa. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden päätösten toimeenpano ei mielestäni ole edellyttänyt lisäselvityksiä. Asiassa ei olekaan näkemykseni mukaan esitetty hyväksyttävää syytä toimeentulotuen maksatuksen viivästykseen. Näkemykseni mukaan tuki olisi tullut maksaa viivytyksettä hallinto-oikeuden päätösten tiedoksisaamisesta. Kun näin ei ollut tehty, katson asiassa menetellyn toimeentulotukilain vastaisesti.

Eri asia on, että mikäli sosiaalihuollon viranomainen epäilee perustellusti asiakkaan antamien tietojen riittävyttä tai luotettavuutta on viranomaisella oikeus ryhtyä selvittämään annettujen tietojen oikeellisuutta.

Tässä tapauksessa oikea menettely mielestäni olisikin ollut maksaa kantelijalle kyseessä oleva toimeentulotuki hallinto-oikeuden päätösten mukaisesti viivytyksettä. Mikäli perusturvalautakunta epäili toimeentulotuen myöntämisen perustuneen tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai toimeentulotukilain 17 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tahalliseen laiminlyöntiin, olisi perusturvalautakunta voinut ryhtyä erikseen selvittämään kantelijan kyseessä olevia asumismenoja ja tarvittaessa ryhtyä edellä kerrotun mukaisesti toimeentulotuen takaisinperintään hallinto-oikeudelle tehtävällä hakemuksella.

Korostan, että julkisella vallalla on perustuslakimme 22 §:n mukaan velvollisuus toteuttaa perusoikeudet. Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentuloa turvaava etuus, minkä vuoksi toimeentulotukiasioiden käsittelyajalla on olennainen merkitys hakijan toimeentulon turvaamiseksi. Kunnan on huolehdittava siitä, että toimeentulotukiasiat kunnassa käsitellään toimeentulotukilaissa säädetyllä tavalla viivytyksettä.

3.3

Muut seikat

Mitä tulee 26.5.2004 päivätyssä kirjeessä mainitun 5.2.2004 - - - kunnan perusturvalautakunnalle tehdyn ja 24.3.2004 perusturvalautakunnassa käsitellyn oikaisuvaatimuksen käsittelyaikaan, totean, että en pidä tämän oikaisuvaatimuksen noin seitsemän viikon käsittelyaikaa moitittavana pitkänä.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen - - - kunnan perusturvalautakunnan toimeentulotukilain 14 §:n vastaisesta menettelystä perusturvalautakunnan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni - - - kunnan perusturvalautakunnalle.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Palautan oheisena kirjoituksen liitteet.